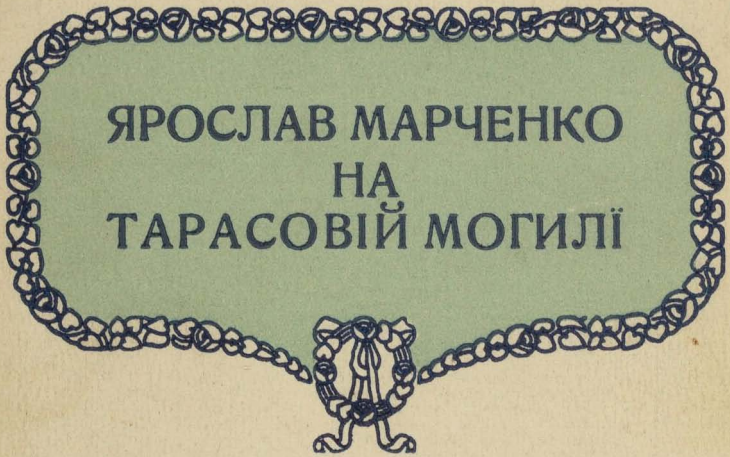

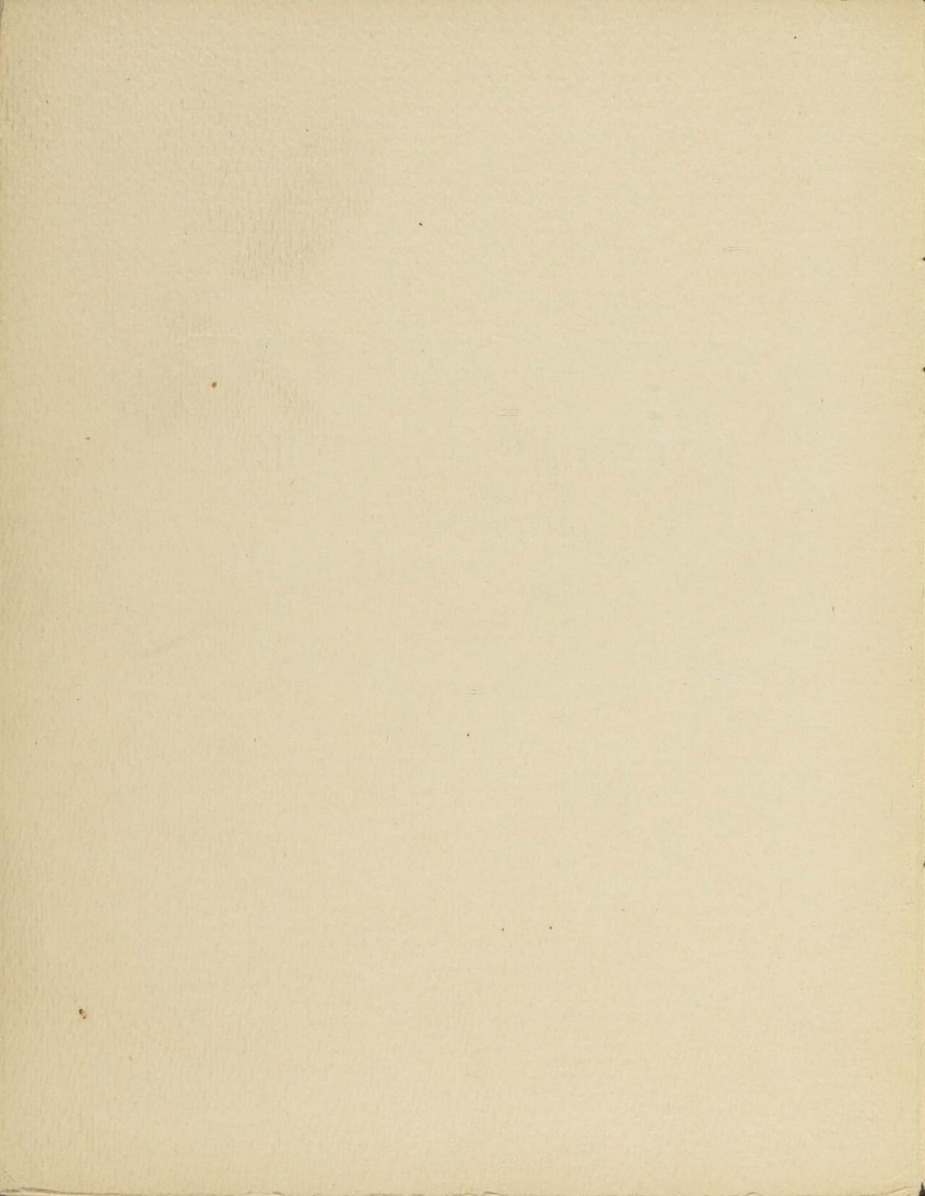
20с

10

ЯРОСЛАВ МАРЧЕНКО
НА
ТАРАСОВІЙ МОГИЛІ

ЯРОСЛАВ МАРЧЕНКО.

НА
ТАРАСОВИИ МОГИЛІ.

Сценічний прольог.

Видання друге.

КРАКІВ 1910.

Грано в перве 2. VI. 1902. в Бережанах.

UKRAINIAN INSTITUTE
LIBRARY GIFT

Накладом автора.
З друкарні А. Ріппера в Кракові.

Оркестр грає вступ до Лисенкової кантати: «Бють пороги». Занавіс звільна підносить ся. Видно: вечір над степом. За Дніпром сідає сонце. На право сцени Тарасова могила. До ньої веде з лівого боку добре виоптана стежка. Коротка павза. Потім звільна висуваєть ся двоє людей: гість, що йде відвідати Тарасову могилу, мущина трийцятилітний і сільський хлопчина. Ступають звільна, ледви помітно і стають кілька кроків перед могилою.

ХЛОПЕЦЬ.

Ось вам, пане, Тарасова могила!

ГІСТЬ (знімаючи бриль).

Честь і слава во віки і віки!

(до хлопця):

А чи знаєш, дитинонько мила,
Хто то був, той Тарас боговитий?
Чи лицар то був, слави неситий,
Що мечами гонив душі з тіла,
Аж кервою багрили ся ріки,

Аж земля стогнала і тремтіла?
Чи народу то був оборонця
З тих, що в небо долоні здіймали
І як птахи летіли до сонця,
А на крові в могилу лягали?
Чи богам був, чи нам, грішним, ро-
Той великий покійник? [весник,

ХЛОПЕЦЬ.

Був местник,
Характерник і чудесник.
Так найстарші повідають
В селі люди, а вони багато зна-
Що було і що знов буде. [ють,
То він, кажуть, мав способи
Від усякої хвороби,
І таке знав, кажуть, слово,
Що вмерлих будив на ново
До життя — а хлопські болі
Відчував, неначе свої.
Тому, кажуть, йшло до нього
З всіх усюдів люда много.
А він кождому дав раду,
Як не поміч, то розраду,
Як не силу, то надію,
Наче дощик в суховію,
Наче зорю в нічку темну,
Поміч подавав їм певну.

Жив у хаті, не в палаті,
І убогі, не богаті,
Були йому рідні брата.
Раз, говорять, покрийому,
Він дібрав ся аж до трону,
І промовив там так сьміло,
Що аж мури затремтіли,
А найвисші генерали,
Що від золота сияли,
Як небіщики збіліли...
І за те ворожі сили
Зрадою його убили,
На могилі поховали,
Хрест желізний положили,
Ще й решіткою скували.
Але, скажу вам до уха,
Що то всьо пуста робота,
Бо він там лежить і слуха,
В ночі тихі, в ранки ясні,
Як ми терпимо нещасні,
І які нам кривди творять,
І як ми мремó від горя.
Аж колись прийде година,
Що зніметь ся домовина,
І розкриеть ся могила,
І з могили встане сила.
Встане сила, збудить волю,
Що дрімає в чистім полію...

А тоді Дніпром у море,
Понесеть ся наше горе...
Люди так старі говорять...

ГІСТЬ.

А ти віриш?

ХЛОПЕЦЬ.

Вірю, пане.
Колиж ви не ймете віри,
То заждіть аж північ стане,
Аж здрігнеть ся степ розлогий,
Аж заграють звуком ліри
Всі шляхи і всі дороги,
Всі хрести і всі могили,
Всьо тото, що пережили.
Тількиж, бережіть ся пане!
Бо вам волос дубом стане,
Бо вам серце спопеліє,
Бо вам сьвіт цілий змаліє —
То така велика пісня...
Прощавайте!

(відходить)

ГІСТЬ.

Иди здоровий!

(До себе)

І рости в своїй дитячій вірі,
Поки хвиля не прийде обнови,
Пок життя не покладеш в офірі.

(Задумано)

О, якийже, хлопче, я нужденний,
І який марний супроти тебе.
По землі тиняв ся і по небі,
І зійшов усї гадок дороги,
І стаю ту нині так убогий,
Як сліпець, що ходить по пустині
І в каміння просить милостині...

(Сідає)

Мисли мої, у важкій мандрівці.
Крізь народне терня і болото.
Утомились, як у горах вівці,
І безрадні стали і тривожні,
І відпала їх давна охота
На шляхи пускатись бездорожні
и небезпечні...

(Зітхаючи)

А тимчасом тихо
До душі скрадаєсь отупіння,
І зацитькує, вговорює сумління,
Що зносити лихо і варварство,
Покорятись перед властю бука,

То не сором є — тільки лицарство,
Не упадок — лиш найвисша наука.
Бо, мовляв, лиш праця безутомна,
Хоть в недоброго, чужого пана
Дасть нам хліба кусник, ложку страви —
А борба то — штука карколомна,
А свобода — опириця пяна,
Що кризь смерть провадить нас до
[слави!

(Встає)

І чи правда се? Правда? — питаю
В тебе віщий, безсмертний, пророче!
Осіни мої незрячі очи,
Най в темряві довше не блукаю!
Лиш відважний і певний і сьмілий
Рідний нарід проваджу до ціли.
Щоб колись, як прийде хвиля суду,
На мій гріб не кидали болотом,
Щоб я був не фарисеем люду,
Лиш його правдивим патриотом...

(Останній промінь сонця гасне. Робить ся темно. Від Дніпра зриваєть ся вітер, дерева біля Тарасової могили починають грізно шуміти. Зза могили висуваєть ся постать старезного козака-бандуриста, як привид. Вдивляєть ся в приходяго, аж той голову опускає і говорить до нього впів глумливо, впів смутно).

БАНДУРИСТ.

Українським патриотом бути,
Не значить се — під стріхою хати,
Як ніхто не буде того чути
Українську пісеньку сьпівати.
Не значить се — чванити ся в роді
Кровю Гонтів, або Дорошенків,
А синів плекати на Шельменків,
На хабуз в народнім огороді,
На запроданців, на зрадників, на Юдів,
На гидких в ордерах страхопудів!
Сором, сором, безпримірний сором,
Перед сьвітом, перед власним людом,
Що зберіг ся справді дивним чудом,
Незіснутим, божим первотвором.
Чи на тоє прадіди козацькі
Кров свою, як воду проливали?
Чи на тоє предки гайдамацькі
Під ножами катюгів конали?
Чи на тоє, ті степи безмежні,
Як поля пекольні, безбережні,
Перейшли такі надлюдські болі,
Щоб Москві вродити бараболі,
І бурак, поживний корм для скотів,
І таких нужденних патриотів
На хосен і втіху для Москви,
Як ви?!
Таж дивіть! дивіть ся, онде діти

Не хотіли мовою чужою
Отченаш до Бога жибоніти,
Хоть їх били й страшили тюрмою!
А виж прецінь мужі а не діти,
Кулаки у вас з желіза, ваші плечі
Здоровенні, дужі, молодечі!
Тільки серця треба розігріти,
Тільки душі треба розпалити,
Щоб почали жити і любити,
Не дрімати, не спати, не гнити!
Схаменіть ся!

Трийцять мілліонів,
А нічо не видно, крім проклонів,
Крім невпинних нарікань на долю,
На біду безвихідну, неволю.
Киньте сльози, беріть ся до діла,
Бо пора зближаєть ся рішуча,
Чорна хмара на півночі сіла,

(На сцені робить ся цілком темно).

Небувала зближаєть ся туча,
Блискавки палають, грім грюхоче,
Стугонять проклонами могили.,.
Протирай чимскорше сонні очі!
Ту не сліз потреба, тільки сили,
Треба віри в себе, а не в чуда,
Перше чудо — серце в груди,
Друге чудо — будьте люди,

Трете чудо — люд най буде
В купі з вами — ви із людом!
Не на слові — а на ділі,
Не в книжках і не в газетах,
Не при чарці, на весіллі,
Лиш в тюрмі і на багнетях!
Серце з серцем, груди при груди,
Все і всюди! Все і всюди!

(подаєтя ся і криєть ся за могилу. Звідтам. як
відгомін, чути його слова):

Все — і — всюди!

(Занавіс серед темряви паде).

70

ДРУКАРНЯ ОЛЕКСИ РИШЕРА
В КРАКОВІ